

LOPPURAPORTTI LAPIN ALUEMALLI – ESITYS LAPIN ALUEMALLIN KOKEILUSTA 1.12.2014 – 30.4.2015

Hankkeen tausta, tavoitteet ja toimenpiteet

Lapin aluemallin selvityshankkeen tavoitteena oli selvittää konkreettisen esityksen muotoon uuden aluelähtöisen aluehallinnon toimintaperiaatteet siten, että uudessa työnjaossa alueen ja valtion välille rakennettaisiin nykyisen tulos- ja normiohjauksen sijaan sopimus pohjainen neuvottelumenettelyyn pohjautuva toimintamalli. Käytännössä tämä esitetään kokeiltavaksi maankäytön ja aluekehittämisen osalta, jossa toimivalta esitetään keskitettäväksi kansanvaltaiselle (aluedemokraattiselle) tasolle. Samalla selvitettiin valtion aluehallinnon valvonta- ja luvitustehtävien siirtämistä yhden luukun periaatteelle. Tavoitteena oli saada kirjattua Lapin aluemallin kokeilu tulevaan hallitusohjelmaan.

Malliin tavoiteltiin sisältyvän nykyisiin järjestelmiin nähden aivan uusia toimivalta- ja rakenneratkaisuja ja sen toimeenpano edellyttää lakimuutoksia. Toisaalta malli tulisi olla integroitavissa valmistelussa jo meneillään oleviin uudistuksiin, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen tai valtion aluehallinnon uudistamista koskevaan selvitykseen (VIRSU).

Taustavaikuttajana hankkeen käynnistämiseksi oli Suomessa viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan vallalla ollut keskittämisen ja etäännyttämisen kulttuuri. Ylhäältäpäin ohjauksen sijaan maakuntien ja valtion välinen suhde tulee muuttua aluelähtöiseksi, luottamukseen perustuvaksi ja sopimukselliseksi kumppanuudeksi. Tällä hetkellä maakunnat vastaavat strategisesta kokonaisuudesta, mutta valtaosa päätösvallasta ja rahoista on kuitenkin valtion hallussa. Alueita kuullaan, mutta kuunnellaanko?

Lapista löytyy laaja ja vahva poliittinen tahto tarjoutua kokeilualueeksi – aloitteella on lappilaisten tuki. Lappi arktisena maakuntana on monesta näkökulmasta erityinen alue. Lapin erityisolosuhteet, kuten pitkät välimatkat, rikkaat luonnonvarat, harva asutus, arktiset olosuhteet ja saamelaisalue asettavat kaikelle palvelutuotannolle ja yhteen sovittamiselle valtakunnallisesti katsoen suuret haasteet. Maakunnassa asuu vain kolme prosenttia koko Suomen väestöstä, mutta se on pinta-alaltaan kolmasosa koko Suomesta. Oulusta on pyritty rakentamaan useilla keskittämispäätöksillä pohjoisen Suomen hallintokeskusta, mutta Oulu on sijainniltaan liian kaukana lappilaisten arjesta.

Hankkeen tuloksena syntyi **liitteenä 1** oleva LAPIKAS – Lapin esitys uudesta kasvun ja kehityksen aluehallinnosta. Lapin mallin ydin on oikea työnjako: Kansanvaltainen aluehallinto vastaa alueen kehittämisestä ja maankäytöstä ja yksi valtion aluehallintoviranomainen valvonnasta, ohjauksesta ja luvituksesta.

Kunnat ovat edelleen kehittämisen ja kaavoituksen moottoreita, mutta kansanvaltainen aluehallinto tarjoaa tukea kuntakentän muutoksiin ja mahdollistaa tulevaisuudessa nykyisen kuntayhtymäviidakon purkamisen.

Lapin mallissa valtaa ja rahaa palautetaan alueen asukkaiden itsensä päätettäväksi; he tietävät parhaiten, miten alueen elinvoimaa, kehitystä ja hyvinvointia kasvatetaan. Työstä ja tavoitteista sovitaan yhdessä valtion kanssa – näin koko kansantalous hyötyy ja Suomi saadaan uudelleen nousuun.

Ohjausryhmä

Hankeen ohjausryhmä muodostui Lapin liiton hallituksen nimeämistä eri poliittisia puolueita edustavista jäsenistä sekä Lapin seutukuntien nimeämistä jäsenistä:

Jäsenet:

Mika Riipi, Lapin liitto

Hilkka Halonen, Lapin liitto

Arto Ojala, Lapin liitto

Juhani Keinänen, Lapin liitto

Markus Lohi, Lapin liitto

Pertti Keränen, Lapin liitto

Teemu Alatalo, Kemin kaupunki / Kemi-Tornion seutukunta

Erkki Parkkinen, Sallan kunta / Itä-Lapin seutukunta

Tapani Melaluoto, Ylitornion kunta / Tornionlaakson seutukunta

Pekka Tuomivaara, Sodankylän kunta / Pohjois-Lapin seutukunta

Markku Mäkitalo, Kittilän kunta / Tunturi-Lapin seutukunta

Matti Ansala, Rovaniemen kaupunki / Rovaniemen seutukunta 1.4.2015 saakka

Esko Lotvonen, Rovaniemen kaupunki / Rovaniemen seutukunta 2.4.2015 alkaen

Muut:

Ritva Kauhanen, Lapin liitto hankkeen yhteyshenkilö

Marjo Sääreä, Lapin liitto, koordinaattori/sihtööri

Toimita ajalla 1.12.2014 – 30.4.2015

Tammikuun 2015 aikana työstettiin aluemallin valmistelun organisoitumiseen liittyviä asioita. Lapin liitossa hankkeen johdosta vastasi maakuntajohtaja ja kunta-asiantuntija toimi hankkeen koordinaattorina. Lapin liiton kunta-asiantuntija Marjo Sääreä toimii hankkeessa n. 50 % työpanoksella. Työsuunnitelman mukaisesti työ jaettiin kolmeen osa-alueeseen: Kansanvallan toteuttaminen ja alueelliset organisaatiot, alueidenkäyttö ja aluekehittäminen. Näille kolmelle osa-alueelle hankittiin erilliset selvittäjät/sparraajat, joiden tehtävänä oli työstää kunkin osa-alueen substanssiin liittyvät asiat. Kansanvaltaa ja organisoitumista sparrasi professori Arto Haveri Tampereen yliopistosta, alueidenkäyttöä OTT Matti Hepola ja aluekehittämistä yhteysjohtaja Sami Laakkonen Pohjois-Karjalan liitosta. Ensimmäinen tapaaminen sparraajien kanssa järjestettiin 4.2.2015 ja toinen tapaaminen pidettiin 26.2.2015. Sami Laakkonen ja Arto Haveri osallistuivat myös 16.3.2015 pidettyyn ohjausryhmän kokoukseen.

Sparraajien tuottamista osa-alue selvityksistä kunta-asiantuntija kokosi Lapikkaan. Ohjausryhmä sekä Lapin liiton johtoryhmä ohjasivat tiivistä kommentoiden Lapin mallin syntymistä.

Hankkeen ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana kolme kertaa 27.2.2015, 16.3.2015 ja 30.3.2015. Toteutuneet kustannukset ajanjaksolla 1.12.2014 – 30.4.2015 ovat 60 948,98 euroa, joista suurimman erän muodostavat palkat/palkkiot ja sivukulut 47 808,48 euroa. Toinen merkittävä kuluerä muodostui sparraajien tapaamisiin ja ohjausryhmän kokouksiin liittyneistä matkakuluista 7 071,02 euroa.

MENOT	Hyväksytty kustannusarvio	Toteutuneet menot tällä raportointikaudella 1/12.2014 - 30/4. 2015	% 1)	Toteutuneet menot projektin alusta 1/12.2014 - 30/4. 2015	Hyväksytyt kustannusarvion ja toteutuneiden menojen erotus
Palkat ja sivukulut	51 000,00	47 808,48		47 808,48	3 191,52
Ostopalvelut	17 000,00	3 925,69		3 925,69	13 074,31
Matkakulut	7 000,00	7 071,02		7 071,02	-71,02
Koneet ja laitteet					0,00
Toimisto- ja vuokratulot					0,00
Muut menot	5 000,00	2 143,79		2 143,79	2 856,21
Luontoissuoritukset					0,00
Kustannukset yhteensä	80 000,00	60 948,98		60 948,98	19 051,02

RAHOITUS	Hyväksytty rahoitus-suunnitelma	Toteutunut / toteutuva rahoitus tällä raportointikaudella 1/12.2014 - 30/4 . 2015	% 3)	Toteutunut / toteutuva rahoitus projektin alusta 1/12.2014 - 30/4 . 2015	Hyväksytyt rahoitussuunnitelman ja toteutuneen / toteutuvan rahoituksen erotus
Valtion rahoitusosuus	76 000,00	57 901,53		57 901,53	18 098,47
Kunta	4 000,00	3 047,45		3 047,45	952,55
Muu julkinen					0,00
Yksityinen					0,00
Tulorahoitus					0,00
Luontoissuoritukset					0,00
Rahoitus yhteensä	80 000,00	60 948,98		60 948,98	19 051,02

LAPIKAS – Lapin esitys uudesta kasvun ja kehityksen aluehallinnosta hyväksyttiin hankkeen ohjausryhmässä ja Lapin liiton hallituksessa 30.3.2015, jonka jälkeen Lapikkaasta tehtiin painettu esite ja verkkojulkaisu. Lapin mallin julkistamistilaisuus järjestettiin 8.4.2015 klo 10.00 Hotelli Pohjanhovissa. Huhtikuun aikana toteutettiin Lapikkaan viestintätoimenpiteitä useille tärkeille sidosryhmille ja Lapikas -esite käännettiin englanniksi.

Hakkeen tavoitteessa saada kirjattua Lapin aluemallin kokeilu hallitusohjelmaan onnistuttiin osittain, sillä hallitusohjelmasta on luettavissa useasta kohtaa viittauksia Lapikkaan esityksiin.

Mallia on esitelty laajasti eri sidosryhmille sekä poliittisille päättäjille ja muille vaikuttajille niin maakunnan kuin valtakunnankin tasolla. Lapikas – uusi kasvun ja kehityksen aluehallintomalli sisältyy kesällä 2015 tehtyyn Lapin top 5-esitykseen hallituksen kärkitavoitteisiin. Työtä Lapin aluemallin saamiseksi aluehallinnon kokeilumalliksi/pilotiksi jatketaan edelleen syksyllä 2015 valtion budjettineuvottelujen alla.

<http://www.lappi.fi/lapinliitto/lapin-aluemalli>

<http://www.lappi.fi/lapinliitto/lapikas> Lapikas englanniksi

Rovaniemellä, 27.8.2015

Mika Riipi
maakuntajohtaja

